

חינוך לחיים

פרשת לך לך

ידוע המדרש שמספר על הוויכוחים בין אברהם אבינו לנמרוד אביו שבשיאו נמרוד מצווה לזרוק את אברהם אבינו לכבשן האש לאחר שאברהם שבר את כל הצלמים.

אנו רואים שגם אחרי שאברהם אבינו הוכיח לנמרוד בהכחה נמרצת וניצחת שהוא מטעה את כולם, ונמרוד עצמו הבין גם הוא שהוא מטעה, שהרי לא היה לו בפיו שום מענה על דברי אברהם אבינו, אע"פ שנוכח לדעת שהוא טועה בהחלט, ואברהם הוא הצודק, מ"מ לא עזב את אברהם לנפשו אלא אדרבה מצווה שישרפוהו חיים, וזה בא ללמדנו לימוד גדול, שניצחון כמו זה שהיה לאברהם אבינו, אע"פ שהוא נצחון ברור לכל, אין בכוחו להפוך את לב המנוצח שיחזור בו, ואדרבה כיוון שהמנוצח מושפל, הוא לא יעזוב את דרכו הנלוזה וימשיך להחזיק בה בכל כוחו, ואף להלחם כנגד הדרך שהוא יודע בעצמו שהיא הנכונה והאמיתית, וזאת משום שכבודו נפגע, וכשכבודו של האדם נפגע, הוא אינו יכול ואינו מסוגל בשום פנים ואופן להתרצות לדברי זולתו שניצחו, כך היא דרכו של עולם!!!

יותר מזה שאדם שטוף בתאוה כל שהיא, אם זו תאוה של עו"ז כמו בדורו של אברהם אבל גם בימינו בכל תאוה שהיא, כל דיבורי ההשכלה והמחשבה אף שהם נכונים וברורים וחדים, וכלי השכל יבינם לאשורם, עדיין לא יהיה בכוחם למשוך את הלב המתאוה אחריהם, כי ליבו של אדם נמשך באופן טבעי אחר תאוותו, ולכן אע"פ שנמרוד נוצח על ידי אברהם, מכל מקום כיוון שבערה בו אש התאוה לעו"ז, לא יכל לקבל את דבריו הנכונים של אברהם, וגזר את דינו לשרפה.

והנה אחרי שהציל הקב"ה את אברהם אבינו מיד נמרוד, אמר לו הקב"ה 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך' דהיינו שהקב"ה הורה לו לאברהם שעליו לסור ולנטות מאותה הנהגה שנהג בה 'בארצך' – שם התווכח עם נמרוד ונצחו, ושילך ויסור מן הנהגה שנהג 'במולדתך' ו'בבית אביך' – ששם שיבר את הצלמים, כי דרך זו אע"פ שהיא נצרכת עבור ביעור הצלמים והעו"ז מהארץ, אבל מ"מ אין בכוחה להחזיר את לב הבריות למוטב, ואדרבה דרך זו מביאה אותם להתבצר בדרכם הרעה, ועל כן עליו לנקוט בדרך אחרת, בדרך 'הארץ אשר אראך' דהיינו בדרך הנכונה שיראה לו הקב"ה שעל ידה יצליח להפך את לבבות האנשים השטופים בעו"ז לטובה, ודרך זו היא דרך של נועם!! של אמירה רכה ולא של דיבור קשה, שיראה לכל באי עולם את כל הטוב בגדול שיבוא עליהם אם יעבדו את ה' אלוקי השמים והארץ, שאז יזכו לקיום הברכות הללו 'ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה' 'ואברכה מברכך ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחת האדמה' ורק בדרך זו של התחשבות אמיתית ברגשות אנושיים, בלא פגיעה כלל לא בדרך של יכוח, ולא בדרך של שיבור הצלמים, אלא אדרבה בדרך של כבוד, ובדיבור נעים לאוזן וללב רק אז ניתן להשפיע באמת על הלבבות באופן הנכון, שיזנחו את עצביהם ויקראו בשם ה'.

ואברהם שמבשרו ראה וחזה שנצחון כזה לא שווה הלך ונטע אשל בבאר שבע כי ידע את מאמר חז"ל בסנהדרין ק"ג 'גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים' וכך בעודו מייטיב עם הבריות בגופם, בדרך של כבוד, הצליח למושכם לטוב וכמו שאמר חז"ל 'ויקרא שם בשם ה' אל עולם' אמר ריש לקיש אל תיקרי 'ויקרא' אלא ויקריא, מלמד, שהקריא אברהם לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, כיצד? לאחר שאכלו ושתו ועמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, משל אלוקי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם' וכך הגיע ל'את הנפש אשר עשו בחך'

ומכאן נלמד שצריך לעבוד את ה' דווקא ע"י הכוחות האנושיים שטבע בנו ועל כן אי אפשר לשבר צלמים ולפגוע בבני אדם ואז לדרוש מהם לעזוב את דרכם כי הטבע האנושי אינו יכול לסבול הנהגה כזאת, ולכן חובה ללכת בדרך של 'דרכיה דרכי נועם' בקירוב נפשות. וזהו שאמר שלמה המלך 'חנך לנער על פי דרכו' נאמר על פי דרכו ולא על פי דרך התורה או דרך המוסר כי צריך לחנך את הנער על פי דרכו שלו. כלומר להתהלך איתו על פי אופיו ותכונת נפשו וטבעו האנושי, כי רק כך אפשר לחנכו.

וזה יסוד גדול למחנכים ולהורים שצריכים לחנך את התלמיד- הבן אך ורק על פי טבעו ותכונת נפשו, ואין הקב"ה חפץ שיחנכוהו לדבר שהוא הפך טבעו, ובנוסף לזכור שבדרך הניצוח ובדרך הדיבורים הקשים, אין יכולים להשיג מאומה ואין יכולים להשפיע ואדרבה עם ידבר איתם בדיבורים קשים כגידיים ואם יכנס לויכוחים מרים, אולי אומנם ינצחם מכל מקום דבריו לא יפעלו בנפשם מאומה ואדרבה זה רק ירחיק אותם ויעוררם להחזיק בדרך של היפך הטוב ומאידיך ככל שנקרבם ונדבר אליהם באהבה ובאמירה רכה, כך נוכל לקנותם בנפשם ולמושכם לדרך הטוב.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת לך לך

מעשה אבות סימן לבנים - את כלל המסרים החינוכיים העולים מתוך ספרי בראשית ושמות ומתארים את חיי אבותינו, את הקמת הדורות ואת הליכתם אחר ציוויו ד' וירידה לפרטי פרטים של התנהגויות ומעשים, סיפורי הנהגתם ודברים שאמרו, ראוי לפתוח בדבריו של הרמב"ן בפרשה זו, המהווים נר לרגלי כל פרשני התורה ובעלי המוסר לאורך כל הדורות. כי מעשה אבות סימן לבנים, ותיאור התורה את המקרים והעובדות, המעשים והדיבורים, נועד להעניק לנו את המבט על התנהלות חיינו, ללמד לקח ומוסר, להדריך ולנווט, להביט אל הדברים פנימה וללמדם בעיון רב ובכל 70 הפנים שבהם נדרשת התורה.

"אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו בתנחומא ט' כל מה שאירע לאבות סימן לבנים. ולכן יארכו הכתובים בסיפור המסעות וחסירת הבאות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת. וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות... ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ, ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה. ואני מתחיל לפרש הענינים בפרט בפסוקים בעזרת השם.

לך לך

אל תעמוד – תתקדם הציווי הראשון שנאמר לאברהם אבינו בראשית פרשתנו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך... ואעשך לגוי גדול", הוא אחד מעשרה ניסיונות שהתנסה בהם אברהם אבינו. רבות התמיהות והשאלות ורבים הביאורים ההסברים על פסוקים אלו ומהות הציווי שנצטווה אברהם אבינו. כיצד יתכן שמדובר בניסיון - בעוד שבתוך הציווי טמונה ברכה גדולה ואעשך לגוי גדול ואברכה מברכך וגו', מה ניסיון יש בציווי ד' שיש מאחוריו הבטחה לברכה כה גדולה. עוד תמוה סדר הדברים, לך לך מארצך ממולדתך ובית אביך, שהלא סדר היציאה היא הפוכה כי קודם יוצא האדם מביתו ובית אביו ולאחר מכן יוצא ממקום הולדתו ולבסוף יוצא מארצו.

הציווי שמצטווה אברהם אבינו בפרשתנו הוא "לך לך", הוא הציווי שניתן לאבי האומה ולכל זרעו הבא אחריו אשר כולל את מהותו של היהודי בכל חייו. אל תעמוד במקום אחד, לך לך, תמיד במצב של תנועה, במצב של התקדמות, בצעידה מתמדת אל עבר התכלית שלך, היעוד שלך, המקום הראוי לך, היה מי שאתה ומה שאתה אמור לעשות עלי אדמות, לא להעביר את זמנך לבטלה בחוסר מעש ותכלית. לא להיות מרוצה או מאושר ממצב סטטי הווה וקיים.

ההליכה התמידית, כרוכה גם באומץ רב, להתנתק מעולמות שונים שאתה אולי מצוי בהם, הארץ שבה אתה חי משפיעה עליך וההתנתקות ממנה קשה מכיוון שכל האוירה שאתה חי בה היא שונה, סביבך כולם נוהגים אחרת, ומולדתך, ולאחר מכן בית אביך הם גורמים משפיעים.

לך לך, תתקדם, אל תעצור, אם תתקדם יהיה לך טוב, תהיה לך ברכה. לא להתקדם זו קללה, להתקדם זו ברכה. לכל אדם יש את מרחב הנוחות שלו, נוח לו בקרב המשפחה, נוח לו סביב המקום שבו הוא גדל ובו הוא נמצא, קשה להתאמץ ולצאת ממרחב החיים והשיגרה ולהתאמץ ולעשות שינוי. כאן בדיוק נדרשת הנחישות לצעוד ולהתקדם ללא הפסקה, לעשות לעיתים שינויים, לצאת מהמרחב הנוח - כדי לעשות שינוי שהוא טוב עבור האדם. זה ניסיון. בדיוק כמו הניסיון שהיה לאברהם אבינו. כי בצידו של השינוי יש הבטחה שהכל יהיה טוב יותר, אך לעיתים הטוב הזה אינו נראה באופן מידי אלא לאחר זמן.

אברהם אבינו – אומרים פרשני התורה, לאחר ההבטחה הגדולה על הברכה הצפויה בעקבות יציאתו מהארץ, הגיע למצבים של רעב ומחזור בארץ המובטחת - במקום שפע וברכה. אך במבט קדימה לאורך זמן ולטווח הארוך, הוא הקים את העם היהודי וראה את הברכה מתממשת בזרעו אחריו – והאמין בד' ויחשבה לו צדקה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com